

Vienkartinis leidinys, Vilniaus Medžio sodinimo šventei, Vilniaus, Lietuvos sostinės, 600 m. sukaktuvėms paminėti. Išleido Lietuvai pagražinti Draugija.

ant tvirtovės žemės. Ši vietos padėtis labai problėmatinė, bet jau pervėlu ją pakeisti.

Botanikos ir Zoologijos sodai ir jau surado sau vietu Fredoje, kame žemės plotas sulig dydžiu atatinka tam nuskyrimui.

Universitetas atlieka ypatingai svarbią rolė valstybiniam gyvenime ir jis turi būti sujungtas su vyriausybės kvartalu, taip pat privalo turėti patogų susisiekimą su visomis miesto dalimis, kad gyvenantiems miesto pakraščiuose studentams ir lektoriams būtų patogu prie jo prieiti. Tokia vieta yra numatyta Vytauto kalne, už dabartinės Radio stoties, su laiptais iš Čiurlionies gatvės. Universitetas sujungiamas su vyriausybės rūmais gražiu bulvaru.

Tokiu būdu visos Žaliakalnio aukštumos sudarys vieną vienetą; ir prie to vyriausybės įstaigų ir mokslo centro bus atviras priėjimas iš visų miesto dalių. Perkėlus gi prekių stotį į Aleksoto pakraštį, Universitetas bus dar apsaugotas nuo negeistino trukšmo.

Ypatingos reikšmės miesto pagražinimui turės Nemuno ir Neries santaka. Ties ta santaka išsisklaidė senasis miestas. Jisai jau šimtais metų skaičiuoja savo istoriją, ir buvo pasaulio įvykių liudytojas. Aplink šią vietą buvo kautynės su teutonų ritieriais, iš čia Napoleono armija žygiavo Rusijos gilumon, čia Gedimino ir Kęstučio laikais buvo mūsų galybės centras ir čia, Kauno tvirtovei žlugus 1915 mt., gavo galą ir Rusių valdžia Lietuvoje. Todel ši vieta yra ypatingai brangi, ir visa, ko liudytoju buvo ši istorinė vieta, turi pasilikti būsimų kartų atminty.

Vaduojantis tais samprotavimais, plane yra manoma toje vietoje padaryti apskritą aikštę ligi 200 metrų diametre. Aikštė turi būti pakelta Nemuno kranto aukštumos išvestu baigiant prie smėlio skardžia ciklopinio dėjimo siena. Vidury stovės Lietuvos Vytis su gražiomis alegorinėmis klombomis aplink, o iš kraštų mūsų senovės karžygių ir didvyrių stovylos; toliau aplink eina keturiomis eilėmis medžiai, susivienydami su išvestu per aikštę bulvaru. Tarp aikštės ir seminarijos, ir tarp pastarosios ir pilies griuvėsių įtaisomas gražus parkas—skveras. Dabar esamieji aplink mediniai trobesiai nugriaunami. Ši vieta jau ir dabar nenuilstamo p. V. Markelio pastangomis turi gana malonios išvaizdos. Tokiu būdu įtaisyta aikštė bus tautinio išvadavimo paminklas.

Be to, senajame mieste numatomas keletos gatvių praplatinimas, kurios, tarp kitko, reikalingos tramvajui pravesti.

Naujajame mieste jau yra trys didelės aikštės, rusų valdžios jau numatyt. Yra numatoma dar ketvirtoji prie Vytauto prospekto, kur dabar yra kapinės. Šioje aikštėje galima būtų pastatyti monumentalius rūmus, sakysime, invalidų namus, pana šiai, kaip kad yra Paryžiuje.

Dabartinė gelžkelio stoties aikštė yra permaža, ir todel sulig planu žymiai praplatintinama.

Žaliakalnyje, vyriausybės kvartalo vidury, numatyta didelė pailga su dviem medžio eilėm aplinkaikštė. Ši aikštė sudaro reginio punktą išsiskirstančioms iš čia gatvėms, užstatytoms, kaip jau buvo kalbėta, vilomis. Visame vilų kvartale ir parke alėjos sudaro penkiakampį, kurio kampuose padarytos aikštės su stovylomis ar obeliskais vidury. Viena iš tokių aikščių ir maumedžių alėja jau apsodinta pereitais metais per medžių sodinimo šventę.

Dar viena aikštė Žaliakalny, prie Aušros gatvės, yra manoma paskirti kariuomenės paradams ir viešiems susirinkimams, taip pat aikštė sportui.

Projektas numato, sulig galimybe, senovės tvirtovės apkasų apsaugojimą, apsodinant juos aplinkiniu parku ir pravedant bulvarus aprūpinti miestui tyro oro priplaukimą.

Inžin. Antanas Jokimas.

Lietuvos Universiteto Botanikos Sodnas.

Botanikos Sodnas Kaune įsteigtas 1923 m., liepos mėn 8 dieną dalyvaujant ponui respublikos prezidentui, valdžios ir visuomenės atstovams. Buvo įsteigtas šiltnamis ir apžiūrėtas sodno plotas.

Botanikos Sodnas randasi Aukštosios Fredos dvare, 20 min. kelio nuo gelžkelio stoties, užimdamas čia dvaro sodybos dalį—parką ir pylimų, griovių bei tvirtovės dalį. Vieta itin patogi, nes turi turtingą augmeniją, daug tvenkinių ir kalnuotą reljėfą tvirtovės vietoj.

Planas (pieš. 1) rodo, kad sodną sudaro šios dalys:

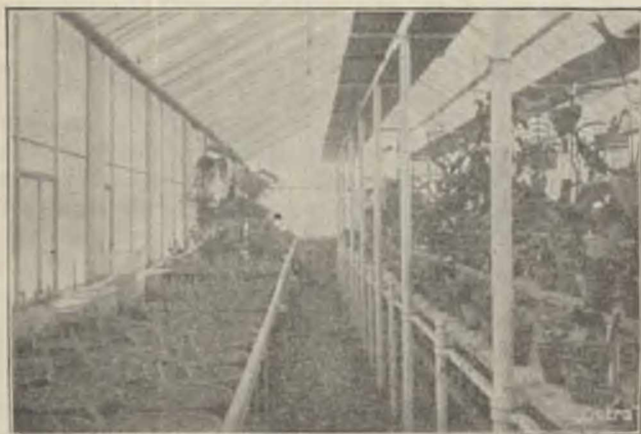
1) Šiltnamis (štrichais parodytoji dalis jau pastatyta);
2) Rosarium — rožių kolekcija;
3) Pavyzdingas vaismedžių sodnas;
4) Parkas;
5) Arboretum, medžių ir krūmų daigynai;
6) Kultūrinių augalų skyrius (susideda iš poskyrių — javai, aliejiniai augalai, daržovės, vaisiniai augalai, pašariniai augalai, pluoštiniai augalai, gardumynų augalai ir ankštiniai augalai);
7) Alpinetum — kalnų augalai — ant pylimų;
8) Šiltdaržiai;
9) Medelynai;
10) Sistematikos skyrius;
11) Biologijos grupės;
12) Dekorativiniai daugmečiai ir vienmečiai.
13) Tyrumų augalai—ant pylimų.

Piešinys 2—4 rodo jau pastatyto šiltnamio vidujinę ir išorinę išvaizdą.

Kiekviena kultūringa šalis turi vieną arba kelius botanikos sodnus, kurie tarnauja gamtos mokslų dėstymo tikslui universitete, ir esti vieta pasilsėti, publikai pasivaikščioti ir pasimokinti.

Petrapilio, Berlyno, Miuncheno, Londono ir kit. sodnus lanko publika sekmadieniais ir šventadieniais, o garsųjį sodną Kew, palei Londoną, lanko kartais apie 100.000 žmonių per vieną dieną.

Lietuvos Botanikos Sodnas žada tapti ne tiktai mokslinio — lavinimosi centras Lietuvos augmenijai pažinti ir kultūrai; jis ne tik aptarnaus dėstymą Universitete — jis taip pat taps vieta pasivaikščioti ir pasilsėti, plačioms minioms, ypač

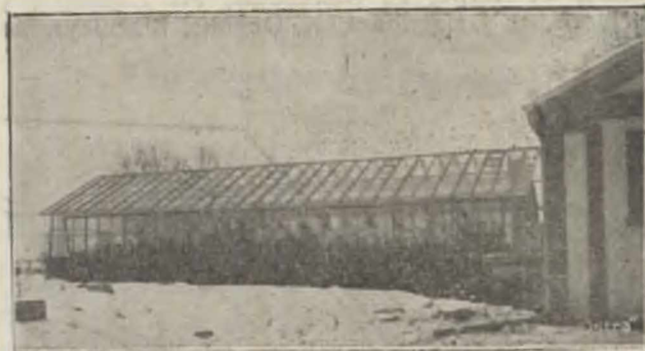

kad Kaune nėra ligi šio laiko nei parko, nei platesnio sodno.

Botanikos Sodnas privalo ir parodyti viso pasaulio augmeniją dailiai ir meno atžvilgiu atatinkamai, privalo apimti visą dekoratyvinę sodininkystę, gražiai auginančius medžius, krūmus, vienmečius ir daugmečius augalus. Rožių daigai Rozariume, svogūniniai daugmečiai, pastaruoju laiku esamieji madoj, duos publikai supratimo apie tai, kaip padabinti pas save namie sodnus ir įskiepys daugumai susidomėjimą ir gamtos meilę ir jos apsaugojimą.

Sistematikos sklypai, kultūrinių augalų ir Arboretrum sklypai turi greičiau moksliniai paidagoginės reikšmės, tik, žinia, norint sujdominti publiką. reikalingas tinkamas suplanavimas 1923 m. vasarą, t. y. kada neužbaigtas dar buvo kultūrinių augalų sklypas, dideliu susidomėjimu jis buvo lankomas daugelio asmenų iš visų Lietuvos pakraščių—tai įrodo augantį žmonių tarpe susidomėjimą Botanikos Sodnu ir jo darbais.

Pagaliau, Sodnas turi grynai praktikinės reikšmės pobūdžio — ten bus auginami dekoratyviniai ir daugmečiai augalai ne tik Sodno reikalams, bet bus teikiami ir atskiriems asmenims, draugijoms ir valstybinėms įstaigoms, kaipo sodinimo medžiaga ir Lietuvai pagražinti D-ja parilga galės iš čia gauti nemaža dekoratyvinių augalų.

Botanikos Sodnas rūpinsis taip pat ir dekoratyvinių bei naudingų augalų aklimatizacija Lietuvoj, taip, pav. prie Sodno steigiamas vaistinių augalų skyrius pažinti veisimui, aklimatizacijai ir jų selekcijai Lietuvoj. Žinia, dabar Sodnas yra pirmapradėj vystymosi stadijoj, bet kai kurie jo skyriai (parkas, kultūriniai augalai, šiltnamio dalis) jau funkcionuoja — kiti (medelynai, sistematikos skyrius, Arboretrum) steigiami dabartiniu laiku. Gauta mainais ligi 3500 augalų rūšių iš visų Europos šalių, gauta dovanai šimtai šiltnaminių augalų rūšių, daugmečių medžių ir krūmų iš kitų kraštų botanikos sodnų, Dabartiniu laiku Sodnas randasi dar organizacijos stovy, bet už keletos metų jis turės galimybės išpildyti visus jam užkrautus ir pažymėtus šiame straipsny bendrus valstybinius ir paidagoginius Universiteto uždavinius.

Vakarų Europoj ir Amerikoj botanikos sodnai steigiami valdžios ir visuomenės lėšomis.

Meilė prie augmenijos pasaulio lietuviui yra įgimta—tikimės tad, kad Lietuvos valdžia ir visuomenė padės įrengti tikrai pavyzdingą Lietuvos Botanikos Sodną.

K. Regelis.

Iš Lietuvai pagražinti D-jos veikimo.

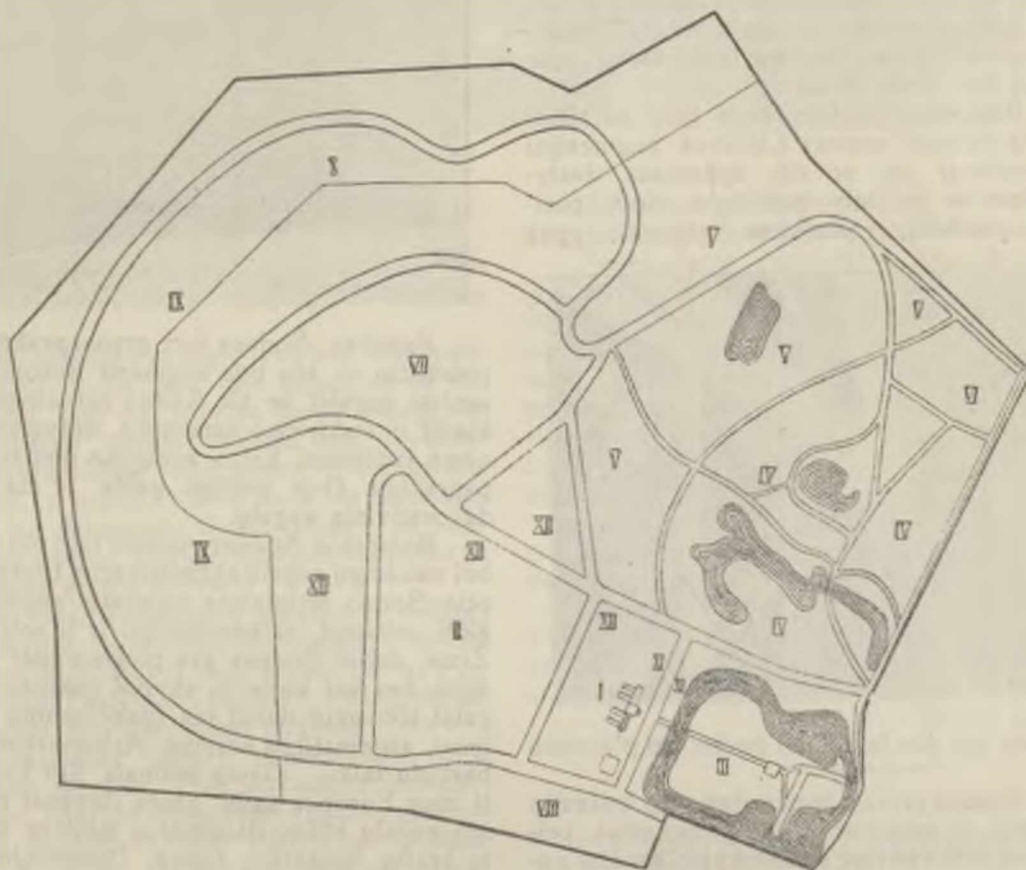
I. D-jos įkūrimas. Išėjusi iš pasaulinio karo griūvėsių nepriklausoma valstybe Lietuva, ėmė, po daugelio amžių tvarkyti savo mylimą tėvynę. Kokioj gi buvo ji padėty: miestai, miesteliai sunaikinti, miškai iškirsti, paupių kalnynai, kuriuos senoje Lietuvoje puošė gražūs miškai — paliko pliki, brangios istorinės vietos užmirštos, apleistos.

Valdžia subruzdo rūpintis krašto atstatymu. Tuomet vidaus reikalų ministeris E. Draugelis pavedė miestų skyriui priruošti krašto atstatymo projektą; išėjo krašto atstatymo įstatymas, kursai tarp kitko numato meno komisiją spręsti planavimo klausimams estetikos atžvilgiu. Kad lietuviams įgimtas grožio skonis įsigyvendintų visuomenėje, buvo reikalinga pačią visuomenę įtraukti į gyvą kultūros darbą. Kilo 1921 m.

sumanymas sudaryti «Lietuvai pagražinti Draugiją».

Draugijos steigėjai yra:

Dr. Jurgis Alekna, St. Kairys, dr. K. Šliupas, L. Leonas, dr. E. Draugelis, St. Bilevičius, V. Kriaučiunas, P. Kerpė, P. Matulionis, Al. Žilinskas, O. Bichleris, dr. J. Bagdonas, K. Degutis, M. Šližys, Verbickas, E. Kubilius, kan. Juozas Tumas, Stasys Šilingas, mj-ras Balys Šližys, dir. Romas Karuža, Seimo narys kun. Antanas Smulkštys, dail. Kajetonas Sklėrius, kun. Povilas Januševičius, Kauno Apskrities Pirmininkas, Dep. Direktorius Romas Dulskis, Kauno Igulos Viršininkas majoras Motiejunas Valiūnas, Kauno m. virš. Pranas Morkus, Honorata Ivanauskienė, gen. Nagevičius, J. Raupys, prel. A. Dambrauskas, P. Radzevičius, Čarneckas, kun. Sta.-kauskas, J. Palubinskas, J. Bajoras mjr. P. Ruseckas, Seimo narys B. Žygelis, V. Smulkštis.

Lietuvos Botanikos Sodno planas.

Pirmas pasitarimo posėdis įvyko 1921 m. kovo 15 d. Pirmin. išrinktas buvo vice-ministeris p. Matulionis, sekretoriavo p. Dulskis. Susirinkimas nutarė patiektą projektą priimti ir pavedė tam tikrai iš 3 asmenų sudarytajai komisijai perredaguoti Draugijos įstatus ir tuomet patiekti juos visuotinajam susirinkimui. Komisijon išrinkti Matulionis, Žilinskas, Kubilius.

Perredaguotas projektas buvo patiektas sekančiam posėdyje kovo 23 d. kuriame dalyvavo 12 steigejų.

Įstatai buvo priimti ir sulig p. Čarneckio pasiulymu pavesta komisijai iš 5 narių pasirūpinti Draugijos įregistravimu. Išrinkti: Matulionis, Šilingas, Skripkus, kan. J. Tumas ir E. Kubilius.

Draugija buvo įregistruota 1921 m. balandžio 23 d. Užtvirtintos D-jos pirmasis posėdis įvyko Steig. Seimo rumuose 1921 m, balandžio 29 dieną; dalyvavo 18 asmenų.

Išrinkta Valdybon steigėjų komisija ir dar du nariu: D. Šaulys ir Raupis. Kandidatais: Ruseckas, Žilinskas.

Revizijos Komisijon išrinkti: Bilevičius, Leonas, Draugelis. Kandidatais: kun. Šmulkštys ir Bajoras.

II D-jos veikimas. Naujai įkurta D-ja ėmėsi eidama D-jos įstatais: dar visai nepaprasto Lietuvoje darbo, kelti ir tobulinti Lietuvoje mintį ir nusimanymą, jog privalome ypač augalais gražinti įvairias Tevynės vietas.

Nors D-jos veikimas ir buvo silpnas, bet po 3 metų jos išrinktos valdybos veikimo galima konstatoti faktą, kad D-jos tikslas atsiektas. Per 3 metus Lietuvos visuomenė šiandie pagražinimo mintį tiek pasisavino, kad apie tai jau nereikia daug rašyti.

Skyrių yra: Alytuj, Biržuose, Kedainiuose, Šaukėnuose, Ukmergėje, Mažeikiuose, Mariampolėje, Kupišky, Panevežy, Pasvaly, Rokišky, Šeduvoj, Sėtoj, Šiauliuose, Razalime, Švėkšnoje, Vabalninke, Ežerėnuose.

Skyrių veikimas.

Mariampolės skyrius.

Skyrius įsikūrė 1923 m. birželio 17 d. Pereitais metais, kaipo Draugija, medžių sodinimo šventėj nedalyvavo. Tą šventę ruošė tam tikra susidariusi komisija.

Šiais metais šią šventę pasiėmė ruošti Draugijos skyrius. Tam tikslui išanksto pradėti dar priruošiamieji darbai. Be to, skyrius yra sumanęs šiais metais atnaujinti